

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Titvlvs IX. De Feriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

decim dierum dilationem primum post Octavam Pasche inchoari; quod precedentes dies omnes feriat sint. Diem etiam assignati à iudice termini dilatorii, v.g. viginti dierum, in termino non computari, sive dicto viginti dierum numero non comprehendi, sicut benignior, sic verior quoque & Imperialis Camera usu recepta DD. sententia est, teste Mynsinger *Centur. 5. observat. 15.* Deinde; quia ipsarum tempus ignorantibus, vel aliter legitime impeditis, utpote agere

non valentibus, non currit, *arg. c. Quia diversitatem 5. de Concess. Prob. Jordanus Lucubrat. Lib. 14. tit. 8. n. 142.*

Effectus dilationis est; quod litigantes à mora & istius poena excuset: eaque pendente, officium iudicis conquelescat; ut super articulo, super quo: & in praedictum eius, cui concessa est, agere aut innovare nihil possit, *l. Sive pars cit. et si super articulis aliis procedere non prohibeatur, c. 3. Vallens. §. 3. n. 1. & Pirthing num. 23.*

TITVLVS IX.

De Feriis.

Dilationibus affines sunt Feriae Judiciales: quas inter tamen & illas multum, & hoc praecipue interest; quod Feriae non, ut Dilationes, de quibus Rubrica superior, ad privatam solum utilitatem atque instantiam litigantium concedantur: sed ob honorem Dei, aliamve causam ferè publicam sint institutae: neque, ut illae, unius tantum rei vel litis, sed iudiciorum & litium planè omnium sint dilationes: & iudicis arbitrio non variantur.

ARTICVLVS I.

De Feriarum Natura Varietate & Introductione.

SUMMARIUM.

1. Feriarum erymon ac definitio.
2. Divisio in Ordinarias & Repentinat.

3. Sacras & Propbanas.
4. Haec à Seculari: illa ab Ecclesiastica potestate.
5. Ferè cum consensu populi indicuntur.
6. Secularis, licet sacras non indicere.
7. Indictarum tamen observationem praecipere, etiam panam constituta, potest.
8. FERIA SACRA à Vespera ad vesperam porriguntur.
9. Referuntur varia lege Ecclesiastica.
10. Vel consuetudine introducta.
11. Earum finis.
12. Et ab isto recessus.

Feriae itaque à *Ferendis* seu mandandis victimis ita nuncupatae, sunt Dies vel Tempora, quibus forensis strepitus & contentiosae jurisdictionis exercitium planè conquelescere iubetur, *l. Pridie 5. §. 1. Si feriat 6. ff. h. ac Rubr. eamque ob causam olim dictae*

dicta sunt *Justitium*; quod iis jus staret, nec progredereetur, Gellius *Noct. Attic. Lib. 2. cap. 2.* dies contra non-feriati *Juridici* vocabantur, l. *Omnes 7. pr. C. Rubr. cit.*

2. Sunt autem *Feriae* aliae *Solennes* sive *Ordinariae*, quae Jure vel consuetudine sunt definitae & certo temporis spatio, imò ferè quot annis recurrunt; aliae *Extraordinariae* seu *Repentinae*, quae subito pro re nata, sive rebus occurrentibus & exigentibus, v.g. ob res domi militiæque prosperè gestas: ob nativitatem, inaugurationem, nuptias vel adventum Principis: ob luctum publicum: ad luem epidemicam, seditionem, vel aliam calamitatem publicam avertendam, indicuntur, l. *Solet 3. ff. hic & l. Sed & si 26. §. 7. ff. Ex quibus caus. major.*
3. Eadem, praesertim *Ordinariae*, *feriae* rursum, vel sunt *Sacrae*, quae ob honorem Dei & venerationem Sanctorum, vel alium finem supernaturalem sunt institutae, cujusmodi *pr. dist. 3. de Consec. c. fin. l. Ut in die 2. C. hic & Constitutione Urbani VIII.* quae incipit *Universa*, edita idibus Septemb. anno 1642. plures recensentur: vel *Prophanæ & Politicae*, quae vel ob necessitates & utilitates humanas, v.g. messis, vindemiae, ob calores aestivo, sicut aliam similem causam, juxta cujusque regionis consuetudinem, observantur, l. *1. ff. & l. Omnes cit. C. hac Rubr. Panormit. in c. fin. n. 8.*
4. *Feriae* tam *Extra-quàm Ordinariae* institui aut indici possunt, si *sacrae*, pro tota Ecclesia à solo Romano Pontifice: & pro propria sua diocesi, à quolibet Episcopo, *pr. & c. fin. cit.* saltem, si ille, cujus diem festivè celebrari præcipiunt, à Papa in Sanctorum aumerum sit relatus, c. *1. de Reliq. & Ven. Sanct.* ubi *Glossa fin. & Panormit. in c. fin. cit. n. 4.* si autem *prophanæ* sint, à quovis Principe aliòve simili

Magistratu Seculari institui vel indici possunt, l. *Omnes 3. & 7. Et. C. hic.* Unde dubium duplex oritur.

Primum de Episcopis, an *ferias* *sacras* indicere possint soli. In quo, spectatò Jure, verius existimo, etiam cleri & populi consensum requiri, ut colligitur ex *pr. cit.* ubi illa diocesum festivitates approbantur, *Quas Episcopi cum clero & populo collaudarint*, hoc est, ille & isti simul approbarent: & *c. fin. cit.* verbis, *Ceterisque solemnitatibus, quas Episcopi in diocesis suis cum clero & populo duxerint solemniter venerandas.*

Neque adverstatur, quòd Episcopis ad condenda statuta solius Capituli consensu, imò consilio duntaxat, sit opus, c. *Quanto 5. de lis, qua à Prelat.* quia hoc verum solummodo est, quando non agitur de populi interesse: de quo, cum agatur in *Festorum* institutione; quia tunc vacare debent ab opera servili, meritò supra etiam consensum populi requisiverunt, Innocent. in *c. Vestra 2. de Locato & Barbofa de Offic. Episc. alleg. 105. n. 36.* Eum tamen populi consensum, si iste Episcopo festivitatem instituenti, cum posset, non contradicat, sufficienter haberi, cum *Panormit. cit. n. 4.* advertit *Suarez Tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 11. n. 9.* Dixi etiam *Spektatò Jure*; quia de consuetudine palam Episcopi festivitates cum consensu Capituli indicunt, populi consensu non requisitò, *Suarez & Barbofa, l. cit. præsertim*, si festivitates sint *extraordinariae*, & non singulis annis recursura: sed un tantum aut altera vice ob specialem necessitatem, vel aliam causam publicam obvèndam, *Fagundez Lib. 1. de Praecept. Episc. 3. cap. 3. n. 8. & 11.*

Alterum de Principe aliòve Magistratu Seculari; ab isto enim *ferias* etiam *sacras* indici posse, voluit *Sylvester 7. Dominica, n. 2. & Saà 7. Festum, n. 1. Advenerit*

ventur Primò; quòd *citt. l. Ut in die 2. l. Omnes 3. &c.* relatis Imp. rescriptis varii dies, quot hebdomadis vel annis recurrentes, ob honorem Dei, ac proinde ut Feriæ Sacræ observari jubeantur: & à Constantino Imp. ut ob memoriam Passionis Domini die Veneris omnes à judiciis & aliis negotiis vacarent, Deumq; precib⁹ colerent, legem latam, ex Eusebio & Sozomeno perhibeat Baronius *ad Annum Christi 321.* Secundò; quòd abstinentia ab opere servili & actibus judicialibus ex se non sit aliquid spirituale; ac proinde subditis præcipi possit à potestate Seculari. Tertio; quòd ejusmodi Magistratus edere valeat votum publicum de die, vg. S. Sebastiani M. S. Antonii Paduani, S. Francisci Xaverii Confess. festivè celebranda. Cur non etiam condere legem, ad id obligantem? Quarto demum; quòd à Principe & aliis Magistratibus Secularibus feriarum, etiam Sacrarum, violatoribus pœnas infligi, & infligendas lege vel statuto decerni posse, à Pio V. *Constitut.* quæ incipit *Cum primum* §. 7. edità 6. Cal. Aprilis 1566. sit declaratum.

Sed verius Magistratui cuicumque merè Seculari & Politico eam potestatem cum Panormit *in c. Quoniam. 2. n. 2.* negant *cit.* Suarez *cap. 12. n. 12.* Azor *Instit. Moral. p. 2. Lib. 1. cap. 26. q. 5.* Fagundez *cit. Lib. 1. cap. 5.* Barbosa *alleg. cit. n. 30.* Fagnanus *in c. Conquestus 4. & fin. n. 35.* & novissimè Pignatellus *Tom. 1. Consult. 8. n. 1.* partim; quòd ferias sacras indicendi potestas sit spiritualis, & pertinens ad Religionem; cùm principaliter respiciat honorem & cultum Dei, Beatorum Cœlitum venerationem, salutem & finem supernaturalem animarum: spiritualis autem potestas laicis non competat, *can. 1. dist. 96. c. Ecclesia 10. de Constitut. c. Decernimus 2. de*

Judic. c. fin. de Reb. Eccles. alien. &c. partim verò; quòd Princeps & alii Magistratus Seculares à festivitatis observandæ obligatione subditos nequeant eximere seu liberare, ut cum ipsomet Sylvestro, *V. cit. n. 4.* Soto *Lib. 2. de Justit. q. 4. n. 4.* & Diana *p. 4. tract. 1. resol. 94. id.* S. Congreg. Concilii declaratione confirmante, rectè observat *cit.* Pignatell. *n. 2.* in hanc rem allegans decretum S. Congreg. Immunitat. in *una Castrensi*, tanquam abusum & corruptelam, habentis prærensionem potestatis Secularis, opera servilia aliósque actus, Festorum observationi contrarios, propriâ autoritate subditis permittere præsumentis. Ergò multò minùs ferias sacras & ab ejusmodi operibus cessationem ob Dei & Sanctorum cultum Legali sanctione introducere potest; quia ligandi & solvendi potestas pari ferè passu ambulant, *can. Inferior 4. dist. 21.* Suarez *cit. cap. 12. n. 2.* Confirmatur autoritate Iohannis X. *Constitutione* quæ incipit *Cum nuper*, edità 6. Octob. 1657. irritum declarantis Edictum Senatûs & Gubernatoris Mediolanensis, Festum S. Dominici festivè celebrari præcipientis apud *cit.* Fagnanum *num. 80.*

Ea, quæ in contrarium & pro Seculari potestate allegata sunt, speciosa magis sunt, quàm efficacia.

Primum; quia *ll. citt.* non inducunt novas, sed ab Ecclesia jam introductas ferias sacras præcipiunt observari: quòd Christianorum Principum potestatem non excedit, *can. Si in adjutorium 7. & can. Quoniam 8. dist. 10.* Lex autem Constantiniana ab Ecclesia nunquam recepta; imò nulla fuit, ob defectum potestatis, per tradita à Joan. Andr. *in c. Non minùs 4. de Immunit. Eccles. n. 14.* Ant. de Butrio *ibid. n. 10.* & Fagnano *in c. Ecclesia 10. de Constit. à n. 17.*

X 3

Secun-

Secundum; quia, licet abſtinentia à laboribus & opere ſervili ex ſe aliquid ſpirituale non ſit, tale tamen eſt, quando ex fine legis ordinatur ad cultum Divinum, Beatorum Cælitum venerationem &c. Unde huc per legem referri, præterquam ab Eccleſiaſtica poteſtate, non poteſt, per *textus antè cit.*

Tertium; quia ejuſmodi votum perſonale eſt: & vi promiſſionis ipſum duntaxat Magiſtratum voventem, ejuſque promiſſioni liberè conſentientes ligat: poſteros autem, à quibus acceptatum non eſt, obligare nequit: niſi vi conſuetudinis aut ſtatuti, authoritate Eccleſiaſtica conditi vel approbati, Suarez *l. cit. n. 4.*

7. Poſtremum; quia ſtatuerè in aliqua, puta ſpirituale, materia ob defectum poteſtatis prohibitus, in illa à legitima, ſcilicet Eccleſiaſtica, poteſtate conſtituta, transgreſſoribus pœnam inſigendò, roborare non prohibetur, ſecundum receptam doctrinam Gloſſæ in *Clement. Ne Romani 2. pr. V. Tolle, de Electione & Felini in c. 1. de Sponſal. & matrim. n. 13.* cum hoc ſit fori Mixti: & Eccleſiaſticam poteſtatem promovere, ejuſque præcepta adverſus inobedientes ſuos ſubditos tueri: ad quod Principes Catholicæ, *can. Si in adiutorium can. Quoniam cit.* & graviffimis verbis admonentur à S. Synodo Tridentina *ſeſſ. 25. cap. 2. de Reformat.*

8. Porro feriæ Sacræ à legitima, hoc eſt, Eccleſiaſtica poteſtate inſtitutæ *Omniveneratione & abſtinentia ab illicito*, hoc eſt, feriis ſacris interdichò opere, à præcedentis vespere uſque ad hanc ſubſequentis diei vespere, observandæ ſunt, *pr. diſt. cit. & c. 1. hæc Rubr.* Niſi aliud permittat, aut exigat hac in re præcipuè attendenda locorum conſuetudo, *c. Quoniam 2. Barboſa ibi n. 3. Sacra*, inquam, quales Imprimis ſunt dies Solis ſive Do-

minicæ, Legis Moſaicæ à Judæis obſervatæ Sabbatho, in Mundi à Deo creati, & à Chriſto eò die naſcente, & à mortuis reſurgente recreati, memoriam ſuffectæ, *can. Pervenit 11. & can. Sabbatho 12. diſt. 3. de Conſec.* Præ aliis autem Dominicis magis religioſè & magna ſolemnitate obeundæ ſunt dies Reſurrectionis Domini, tanquam caterarum prototypone cum tota Oſtava, & Pentecoſtes cum duabus feriis ſequentibus in memoriam beneficii, quò Spiritus Sanctus in Apoſtolos deſcendit, *pr. cit. & c. ſm. hic, Suarez cit. Lib. 2. cap. 6. n. 2.*

Deinde, feſta Natalis, Circumſiſionis, Epiphaniæ, Aſcenſionis Domini, & ſeptem dies Paſſionis ejuſdem, *pr. & ſm. cit.* cum feſtis Sanctiſſimi Corporis Chriſti, *Clement. 1. de Reliq. & Ven. Sancti. & Inventionis S. Crucis, can. Crucis, diſt. 3. cit.* cujuſ ſeſtivitatis utriuſque in Conſtit. Urbani VIII. quæ incipit *Involverſa*, editâ *Ibid. ſeſſ. 1642.* mentio ſit: Omnes Feſtivities glorioſæ Virginis Mariæ, *diſt. cit. pr. c. ſm. cit. & Extravag. 1. & 2. de Reliq. & ven. SS. S. Stephani Protomartyris, S. Joannis Evangeliftæ, SS. Innocentium, S. Sylveſtri, duodecim Apoſtolorum, præcipuè BB. Petri & Pauli, S. Laurentii M. Dedicacionis S. Michaëlis Archangeli & Solennitas Omnium Sanctorum pr. & c. ſm. cit. S. Joſephi & S. Thomæ cit. Conſtitutione Urbani VIII. quibus S. Martini feſtum additur pr. cit. & in multis locis S. Sebastiani & S. Georgii MM. S. Mariæ Magdalenzæ, S. Catharinæ V. & M. feſta acceſſerunt ex conſuetudine, pr. cit. Juris vim conferent: & viciffim memoratorum etiam Sanctorum dies & feſtivities aliquas è feriatarum numero eximente, ut advettunt *cit. Suarez cap. 9. num. 20. & Palao Tract. 9. diſt. Univ. p. 1. n. 6.**

Et demum, in qualibet ferè provin-

cia &

cia & diocesi unius & aliquando plurium principalium Patronorum, juxta *Constitution. cit.* alique dies Festi, quos in diocesis suis observandos Episcopi præceperint; qui ab omnibus, Exemptis etiam Regularibus, servandi sunt, ex decreto S. Synodi Tridentinæ *Sess. 25. cap. 20. de Reformat.*

11. Enumeratas autem Festivitates indigendi lege, Usive inducendi causa & finis præcipuus ille fuit; ut fideles ab omni opere servili abstinentes, Orationi liberius vacarent; & suæ Creationis ac Redemptionis cæteraque beneficia Divina, Beatorum Cælium vitam, virtutes ac merita, præsidium ac patrocinium devotè recolerent; eaque recolendo ad laudes & gratiarum actiones exhibendas DEO, spemque & fiduciam omnem in eo reponendam; ad Sanctorum invocationem imitationemque; ad terrenarum ac fluxarum rerum contemptum & cœlestium æternorumque bonorum desiderium studiūque excitarentur. Unde perpicuum est, quàm à Sacrarum Feriarum ac Festivitatū sine procul perversò hóc seculò Christianus populus aberret in provinciis: in quibus sacratis illarum diebus manè rei Divinæ, & quandoque soli Missæ Sacrificio ægrè assistens, Vespertinò Officiò & Precationibus insuper habitis, reliquum tempus omne inerti otio, aut istò peioribus conventiculis, computationibus ac tripudiis in Catholicæ Religionis & ipsius Divini Numinis contemptum & animarum suarum perniciem absumit. Quare meritò tantæ corruptelæ indignitate permotus S. D. Urbanus VIII. *Constitutione cit.* Festivitatū, annuatim recurrentium, numerum providentiâ & autoritate Apostolicâ minuendum; & locorum Ordinarios; ne illæ ipsorum, populi importunitati indulgentium, facilitate iterum multiplicarentur, feriò

admonendos duxit; ut à novarum indictione studeant abstinere. Sed abusus hocce providentiæ Antistitum Ecclesiasticorum & Verbi Divini præconum Zeulo relinquimus.

ARTICULUS II.

De Actibus in Feriis
Sacris præceptis & prohibitis.

SUMMARIUM.

13. *Feriis his præcepta Auditio Missæ.*
14. *Prohibita sunt I. Opera Servilia.*
15. *II. Pacta & Conventiones præsertim publicæ.*
16. *III. His adjecta Juramenta.*
17. *IV. Exercitium Jurisdictionis contentiosa.*
18. *Non etiam Voluntaria.*
19. *Imò, causâ Necessitatis.*
20. *Aut Pietatis exigente, etiã Contentiosa exerceri potest.*
21. *Iisdem Pacta &c. solum prohibita;*
22. *Judicia verd etiam irritata sunt.*
23. *Etiã agitata coram Arbitro.*
24. *Valida est oblatio libelli:*
25. *Invalida inchoatio processûs contra citatum,*
26. *Et citationis commissio in judicio:*
27. *Non etiam extra hoc facta, & citationis insinuatio merè privata.*
28. *Irrita etiam est citatio ad diem certò feriatum:*
29. *Non etiam facta ad diem, ut feriatus sit, indifferentem in loco judicij.*
30. *Invalidum est testium juramentum,*
31. *Cum examine & depositionibus.*
32. *Sententia censurarum subsistunt:*
33. *Nisi cum strepitu & figura judicij proferantur.*
34. *Appel-*

34. *Appellationis prosecutio nulla:*
 35. *Interpositio valida est.*
 36. *Executio interdicta,*
 37. *Et, si potest, revocanda est.*

13. **F**erias Sacras legitime indictas indu-
 ctasque observandi præceptum
 partim Affirmativum, partim Ne-
 gativum est: quorum illò Chri-
 sti Fideles omnes Missam integram cum
 attentione audire tenentur, *can. Si quis 34.*
can. Omnes 6. & can. Missas 26. dist. 3. Con-
sec. Istò sive Negativò prohibentur.

14. Primò Opera servilia *c. Licet 3. ibi*
In his ab omni opere servili cessandum.
Servili, inquam: non à quocunque, ut
 in Veteri Testamento, omne opus in iis
 fieri prohibente, *Exodi, cap. 20. v. 10.*
 Operum autem Servilium, festivis diebus
 interdictorum, vocabulis intelligunt DD.
 quæ ferè commoditati corporis inservi-
 unt: & quia ignobiliora sunt, per servos
 regulariter exercentur: ut sunt agri cul-
 tura, fabrilis, aliarumque artium mecha-
 nicarum & opificiorum exercitium. Non
 etiam legere, scribere, docere, pingere &
 similia, propriè spectantia culturam ani-
 mi, instructionem & conversationem hu-
 manam: quæ, quòd libero homine di-
 gna sint, Liberalia vocantur, & Dominicis
 Festisque diebus licitè exercentur, *S.*
Thomas in 3. dist. 37. art. 5. q. 2. & 2. 2.
q. 122. art. 4. & cum eo cit. Suarez cap.
20. n. 1. cæteri que TT. passim. Imò,
 iis diebus etiam quædam opera ex natu-
 ra sua servilia, ut cibos coquere & simi-
 lia propter hominum necessitatem exer-
 cere, Jure vel consuetudine permittuntur,
 Laiman *Lib. 4. Tract. 7. cap. 2. n. 2.* Si-
 cut contra Jure quædam prohibentur, li-
 cet Servilia non sint. Ut sunt

15. Secundò Mercatus, *c. 1. quò nomi-*
 ne hòc textu venit emptio venditio, loca-
 tio & cæteri contractus, præsertim, qui

publicè & cum solemnitate aliqua ineun-
 tur: & nundinæ, tã hebdomadatim, quàm
 singulis annis semel iterumque, & alie
 quando sæpius, Principis concessione in
 civitatibus, oppidis & pagis solitæ cele-
 brari. Hodie tamen in multis contractus
 privati diebus Dominicis Festisque sine
 scrupulo ineuntur: in iisdemque, saltem
 post peractam in Parochiis rem Divinam,
 nundinæ ob maximam populi præsertim
 rustici commoditatem celebrari solent
 ex consuetudine, hac in re, scientibus &
 cum facile possent, non contradicentibus
 Prælati Ecclesiasticis, contra sacros Can-
 ones invalescente, *citt. Suarez cap. 20.*
n. 2. & Azor cap. 27. q. 10.

Tertiò, Juramenta, *c. 1. cit. ibi.*
Nec Sacramenta: non solum judicialia;
 hæc enim judicii forensis generali prohibi-
 tione jam continentur: sed etiam extra-
 judicialia, quorum Religione diebus Fe-
 stis illicita & nomine mercatus compre-
 hensæ pacta & conventiones roborantur
citt. Suarez cap. 30. n. 17. & Palao p. 7.
n. 3. nisi in actu, die Festo licito, v.g. in
solemni Doctorum inauguratione adhi-
beantur; in talibus enim, ut iidem mo-
nent, locus est Regulæ Accessorium 20.
in 6. vel alia etiam juramenta extrajudi-
cialia diebus, ob honorem Dei & Sancto-
rum venerationem feriat, ut ferè hodie,
permittat consuetudo. Laiman cit. c. 2.
in fine.

Quartò & præcipuè Placitum, *c. 1. 15.*
cit. sive judicium Forense, can. Placitum
15. q. 4. & omnis strepitus Judicialis, c.
fin. cit. ut diebus feriat, prohibitus sit
 Processus, tam Civilis, quàm Criminalis,
 & jurisdictionis contentiosæ actus, qui
 cum strepitu judiciali exercentur: cujus-
 modi actus iisdem, & prophanis etiam
 feriis, Jure quoque Civill interdicti sunt,
l. 1. l. Si feriat cit. ff. l. Ut in die 2. l.
Omnes 3. & 7. C. hæc Rubr.

18. Dixi, *Contentiosæ*; quia Voluntaria jurisdictionis actus: ut sunt emancipatio & adoptio liberorum, servorum manumissio, datio, excusatio & amotio tutorum, alimentorum petitio & constitutio, concessio veniæ ætatis, *l. Eadem 2. ff. l. ut in die cit. l. Actus 8. C. ibid.* electio Magistratum & officialium, privilegiorum, Indulgentiarum & dispensationum concessio, absolutio censurarum hisque similes actus alii; quod judiciale strepitum non exposcant, feriari etiam Sacrarum diebus licitè exercentur, arg. *l. cit. Sylvester V. Dominica, q. 3. n. 5. cit. Suarez n. 11. & Laiman n. 7. V. Secundò.*

19. Quin *Contentiosæ* etiam jurisdictionis actus duobus, *Necessitatis & Pietatis*, casibus permittuntur, *c. fin. cit.* Et ex priori quidem sive necessitatis, aut etiam utilitatis, tam privatæ, quàm publicæ, causa diebus Festis expediri in judicio possunt, quæ propter spiritualis vel temporalis damni periculum exigunt celeritatem: veluti, si res vel actio tempore vel morte peritura, *c. fin. V. Verùm, de Judic. l. 1. §. 2. ff. hinc & l. Solet cit.* si debitor suspectus esset de fuga, dilapidatione, vel deterioratione rei, super qua est conveniendus: si partes litigantes non feriatis, ut plerumque pauperes & rustici homines, sine notabili incommodo non comparere, & causa inter eos controversa feriatis diebus decidi facile possit, Navarrus *Manual. cap. 13. n. 13. Suarez cap. 30. n. 18. & Laiman n. 7. V. Contra:* si delinquentem propter criminis atrocitatem ad exemplum ac terrorem aliorum in magno populi affluentis concursu plecti, publice interesset: ob quam causam in Italia Hæretici, & alibi latrones, aliique facinorosi homines condemnari & ultimò supplicio affici diebus Festis solent, arg. *l. Provinciarum 10. junctâ Glosâ, V. Latronum, C. hinc, Suarez cap. cit. n. 19. &*

Fagnanus *in c. fin. cit. n. 13.* Ex posteriori autem, sive Pietatis causa, iisdem diebus expediri possunt causæ pupillorum, viduarum, incarceratarum, aliarumque miserabilium personarum, *c. fin. cit.* & quæ pertinent ad pacem atque concordiam reducendam & firmandam, *can. Decrevit 17. ibi, Nisi de concordia & pacificatione, 22. q. 5. Hostienl. in c. fin. cit. num. 14. & 19.*

Extra hos autem casus diebus feriatis exerciti actus judiciales, an, sicut illiciti, sic etiam invalidi de Jure sint, dubium & dubitandi ratio est; quòd iis celebrati contractus, aliique actus extrajudiciales, prohibiti, irriti tamen non sint. Verùm, quia Jura de actibus extrajudicialibus agentia prohibitionis terminos non egrediuntur ut *in c. fin. cit. Panormit. n. 9. observat*; contra feriis Sacris exerciti actus judiciales disertè irritant, *c. fin. & l. Omnes 7. cit.* infirmum est; quòd à paritate ducitur argumentum, Neque hujusmodi actus validos reddet ab utraque parte facta renuntiatio feriarum Sacrarum; quia istarum juri renunciari non posse, decisum *c. fin. cit. ibi, Ut consentientibus etiam partibus nec processus habitus teneat, nec sententia, quam contingit diebus hujusmodi, Dominici Festisque, promulgari.* Ratio est; quia principaliter introductæ sunt, non tam ob favorem partium litigantium, quàm ob honorem Dei & Sanctorum; ut proinde in iis locus sit arg. *c. Si diligenti 12. de Foro compet. & l. Jus publicum 30. ff. de Paliis.* Quæ ratio, quia etiam pro feriis extraordinariis sive repentinis, ob reverentiam & honorem Principis, vel aliam causam publicam indici solitis, militat, etiam his renunciari partium consensu non posse, ex ea & *l. Omnes 7. cit.* cum Speculat. *Tit. de Feriis §. ult. pr.* rectè delimit Fagnanus *in c. fin. cit. n. 8.* Aliter

liter res se habet cum feriis propter utilitatem aut necessitatem hominum principaliter introductis, v.g. tempore messis aut vindemiæ; his enim partium consensu renuntiari posse, *c. fin. cit.* & si partes die, in citatione sibi præfixa, comparentes non opponant, tacite renuntiatum censerit, *l. 1. §. 1. ff. hæc Rubr.* clarè habetur & cum eodem Speculat. §. *cit. n. 1. & 3.* idem Interpretes tradit *n. 9.*

23. Eadem, quæ coram Judice, tam ordinario, quàm delegato etiam, coram Arbitro, sive Juris, sive Compromissarius sit, agitati iudicii ratio est, per *l. Omnes 7. cit.* Verba, *Ut neque apud ipsos arbitros, vel à iudicibus flagitatos, vel sponte electos ulla sit cognitio iurgiorum;* quia huiusmodi arbitri instar iudicis cum causæ cognitione, & servato ordine iudiciorum procedunt, Panormit. *in c. fin. cit. n. 15. cit.* Suarez *cap. 30. n. 15.* & Fagnanus *n. 10.* Alia ratio est Arbitratoris; hic enim, cum non iudicet, sed tantum amicabiliter componat, pacem & concordiam inter partes finiendò, arbitramentum licite proferet diebus etiam feriatis, *arg. l. fin. ibi, Pacta conferant, transactiones loquantur C. Rubr. cit. & cit. can. Decrevit. 17. ibi, Nisi de concordia & pacificatione, cit.* Suarez *n. 16.* & Fagnanus *n. 10.* Hactenus de iudiciali processu generatim.

In specie autem, an diebus feriatis exerciti valeant, de variis actibus ad illum pertinentibus dubium & controversia est inter DD.

24. Primò enim dubitatur de Libelli oblatione: quæ, an die feriato fieri ab actore queat iudici, dubitandi ratio est; quòd ab isto ejusmodi die fieri nequeat parti, ut cum Glossatore, Bartol. *in l. Miles n. ff. ad L. Jul. de Adult. V. Sexaginta,* tradit Pirrhing *ad hanc Rubr. n. 27.* Sed, ut iste probè advertit, inter hanc

& illam Libelli oblationem latum est discrimen; cum oblatio Libelli parti, ab ea aliquid petendò facta à iudice, actus sit judicialis, & præsupponat, aut saltem fiat cum citatione, à cuius commissione iudicium latius acceptum inchoatur; atque idcirco, sicut citationis commissio, sic etiam Libelli cum illa mandata, aut aliàs à iudice, pro tribunali sedente, parti facta oblatio irrita sit, ut mox statuatur. Contrà Libelli oblatio, ab actore facta iudici, actus judicialis non est; cum non, ut ea, quæ fit parti, præsupponat, sed antecedit citationem, à cuius commissione contentiosæ jurisdictionis exercitium à iudice inchoatur. Quare Libelli oblationem, quocumque etiam feriato die ab actore factam iudici, subsistere, cum Glossa *fin. in c. fin. de iudicis*, Bartolo *in l. Miles cit.* Speculat. *Tit. de Feriis §. Sequitur num. 2.* & Tufcho *Prædic. V. Feriæ, concl. 100.* rectè docet Pirrhing *cit. n. 27.*

Secundò, de Citatione, feriato die ad diem non feriatum facta, Non quidem in causis, quæ diebus festis expediri de Jure possunt; in his enim citationem ad diem feriatum permissam, non est, qui inficietur. Sed in aliis, in quibus citationem, ad quemcunque diem fiat, irritam aliqui absolute pronuntiant. Alii melius inter tres actus, mandatum, sive commissionem iudicis de reo ad iudicium vocando, hujus mandati executionem, sive citationis insinuationem reo factam, & istius vi factam Processus inchoationem statuunt discrimen.

Et, postremam quidem hanc irritam esse, omnes facile concedunt; quòd iudicis cognitionem & iudicalem strepitum involvat: sitque actus judicialis, clarè prohibitus *cit. c. fin. & l. fin. verbis, Sit ille dies à cognitionibus alienus.*

Idem ob eandem rationem & textus plerorumque DD, sensus est de primo si-
ve Man-

ve Mandato iudicis, quando hoc committitur ab eo, sedente pro tribunali, ut in *c. fin. cit.* notant Bellamera n. 10. & Fagnanus n. 25. Si vero, ut frequenter solet, citationis commissio extra iudicium fiat, eam validam, multorum DD. auctoritate, locorum consuetudine & Rotæ etiam Romanæ observantiâ allegatâ, censent iidem Bellam. l. cit. Fagnan. n. 49. & Gaill. *Lib. 1. Observat. 53. n. 5.* quod huiusmodi mandatam sive commissio ex se non sit actus judicialis; cum sine causæ cognitione ac strepitu extra iudicium & domi fieri possit. Contrarium tamen cum *cit.* Panormit. n. 20. & Suarez *cap. 30. n. 4.* non improbabiler detendit Pirrhing *ad hanc Rubric. n. 28.*

27. Alteram autem sive mandatâ citationis Executionem, factam die feriato, invalidam, cum *cit.* Panorm. Suarez n. 5. & alius DD. satis probabiliter existimant Fagnanus n. 53. & Palao p. 7. n. 1. cum propter *l. fin. cit.* Verba, *Praconis horrida vox silescat*: tum; quod ejus executio citati animum deliberandi, & de citationis causa cogitandi sollicitudine inquietet & abstrahat à devotione. Sed hæc ratio firma non est; cum etiam militet contra citationem pridianam, sollicitudinis & inquietudinis, quam affert, partem magnam in dies feriatos sequentes refundentem. Unde eâ nihil moti alii, licet citationem realem, per manus iniectionem rei que apprehensionem & per publicam proclamationem die feriato factam, non valere, facillè concedant: ejus tamen, per nuntium aut literas insinuatâ, executionem validam censent, ex ratione; quod hæc nudum factum sive ministerium, & non judicialis aut contentiosæ jurisdictionis sit actus; cum sine causæ cognitione ac strepitu exerceatur, & fieri queat extra citantis territorium, imò in ipsa Ecclesia, *c. Cum parati 19. de Appell.*

in quorum locorum priori contentiosæ jurisdictionis, *c. fin. de Constit. in 6. § 1. fin. ff. de Jurisdic. in posteriori actus judiciales, saltem Seculares, exerceri non possunt, c. Decet 2. de Immunit. in 6. Haunold. Tom. 5. de J. & J. Tract. 3. n. 230. & Pirrhing. l. cit. n. 29.*

Tertio, de eadem Citatione, factâ die non-feriato ad feriatum. De cujus valore variè sentiunt DD. Mihi placet distinctio à *cit.* Panormit. n. 21. & 22. tradita, & à Gaill. l. cit. n. 2. Perez in *C. hæc Rubric. n. 9.* Haunold. *Tract. cit. n. 225.* & aliis recepta; vel enim quis citatur; ut die, qui indubitatè scitur esse feriatum, *vg.* die Dominica, vel Nativitatis B. V. Mariæ, aut S. Joannis Baptistæ: vel, ut die, ex se, ut sit feriatum, vel non sit, indifferente, *vg.* vigesimo alicujus mensis compareat? Si prius, citatio expressè contra Jus & nulla est; ut citatus neque sequenti die comparere teneatur. Si posterius, & dies eò annò feriatum sit, citatio subsistet & obligabit ad comparendum sequenti non-feriato die; quia in huiusmodi citatione ex intentione iudicis virtualiter continentur duo præcepta conditionata. Unum de comparendo die mensis vigesimo, si feriatum non sit. Alterum de comparendo die proximo non-feriato, sive Juridico, si, qui in citatione expressus est, sit feriatum; cujusmodi intentionem in iudice rectè præsumi, *cit.* Haunoldus desumit ex eo; quod cautè iudices, clausulâ citationibus insertâ, reos admonere soleant; ut, si expressa dies feriatum sit, compareant die proxima non-feriata.

At, cujus, inquit, loci ferie attendendæ sunt, quando in iis iudicis, actoris & rei domicilia discrepant? Iudicii locum attendendum, cum *cit.* Panormit. n. 23. & Speculat. *Tit. de Feriis §. 1. in fine,* docet Vallent. *ad hanc Rubric. n. 23.*

cum; quod regulariter, quando agitur de Ordinatione iudicii, non domicili, litigantium, sed fori sive loci, in quo iudicium exercetur, consuetudo soleat attendi: tum verò; quod, si attendenda esset consuetudo aliorum, qui in iudicio interveniunt, sapè iudicia perturbarentur, & nimium protraherentur.

30. Quartò, de Examine & Depositionibus testium die feriato peractis. Convenit inter DD. huiusmodi die invalidè exigi & præstari à testibus iuramentum, sive causa spiritualis sit, sive temporalis; quia est actus iudicialis, expressè & generaliter prohibitus. *c. 1. cit.* Testium autem examinationem depositionesque illicitas quidem, sed tamen validas esse, vult Panormit. *in c. cit. num. 9.* partim; quod retrahantur ad diem non-feriatum, quò præstitum est iuramentum: partim verò; quod, prout à iuramento distinguuntur, non sint actus iudiciales; cum non necessariò per ipsum iudicem, & loco privato fieri possint. Sed veriùs, utrumque hunc actum esse invalidum, cum Ant. de Butrio *in c. cit.* defendunt *cit.* Suarez *cap. 30. n. 6. & 7.* & Fagundez *cit. cap. 3. n. 3.* Ratio est; quia ex una, sacri Canones & leges *Litigantes à controversiis conquisceve* permittunt: & contra iudices à *Cognitionibus*, cuiusmodi testium examinatio & attestacionum receptio vel maximè est: & *ab Admonitionibus*; ac proinde multo magis à testium coactionibus abstinere, & *Lites ac Processus, strepitumque iudiciale conquisceve*, expressè jubent *c. 1. fin. cit.* ex altera verò parte, omnes actus, ad iudicium pertinentes, qui iis diebus prohibentur, etiam irritantur *c. 1. cit.* Accedit; quod per examen & depositiones testium actus iudicialis, per iuramentum inchoatus, continuetur, & firmetur processus; qui, ut dicitur, die festo factus *c. fin. cit.* irritatur.

Quintò, de Sententiis excommunicationis, suspensionis & interdicti; quas, perinde ut alias Sententias iudiciales, die festo invalidè promulgari, existimat Ant. de Butrio *l. cit.* per motus textu *l. fin. cit.* omnem iudicis vocem his, sive feriatis diebus, filere iubente. Sed meliùs huiusmodi sententias pro licitis & validis cum *cit.* Panormit. *num. 16.* habent *cit.* Suarez *cap. 30. n. 10.* & Laiman *cap. 2. n. 7. in fine.* Ratio est; quia non exigunt strepitum iudiciale; & potius præcepta quædam, & sanctionum Canoniarum declarationes, quam propriè dictæ sententiæ sunt: neque poenam ad vindictam publicam, sed ad bonum animæ & rei contumacis emendationem ordinatam, infligunt, *c. 1. de Sent. excom. in 6.* Unde in contrarium allegatus textus exaudiendus est de voce iudicis, non corrigendò mendantis atque ad obedientiam reducentis, sed vindicantis & cum strepitu procedentis: sicut fieret, si iudex sententiam excommunicationis, vocatis partibus, & præmissâ iudiciali causæ cognitione, infligeret. Quò modò eam illicitè & invalidè infligi, censet laudatus Pirrhing. *n. 22.*

Sextò, de Appellatione: quam in feriis, præsertim Sacris, invalidè interponi, vult Zoelsius *ad hanc Rubric. num. 18.* eamque Sententiam, extra calum necessitatis, in praxi suadet Suarez *cap. cit. num. 13.* Juri etiam conformem esse, delimitur ex *l. 1. C. hâc Rubr.* quæ, sicut cæteræ, sic etiam provocacionum sive appellationum causæ diebus feriatis pertractari discretè prohibentur. Ratio est partim; quod appellatio sit pars processus, pertinetque ad strepitum iudicalem; cum jurisdictionem in iudice à quo suspendat, & firmet in eo, ad quem ejus interpositione provocatur; partim verò; quod, cum interponitur, iudicis sit cognoscere, an legitima vel

tima vel frivola & frustratoria sit: quæ cognitio utique die festo prohibita est.

35. Nihilominus, eam hujusmodi die validè interponi, in *c. fm. cit.* cum Glossa *V. Quibus*, Panormit. *n. 13.* & Felino *n. 5.* defendunt laudati Fagnanus *n. 21.* & Pirrhing *n. 33. arg. l. 1. cit.* cujus Imperiali rescripto, cum, sicut provocationis causarum pertractatio à feriis removeretur, sic illius temporum cursus adstruatur; ne feriat dies appellationis fatale tempus omnino absumant, ejus saltem interpositionem non excludent. Ratio est; quia ejus interpositio ferè, ut in prima instantia, citationem præcedens libelli oblatio, judicialis & contentiosæ jurisdictionis actus non est; cum, sicut illa, non à judice aut justitiæ ministris, sed à parte & sine strepitu fiat: per eamque à judice recedatur: & si actus judicialis esset, tamen permisa videatur; quòd pertineat ad sui defensionem, reo Jure Naturali & quovis tempore permittam.

Neque aliud evincunt in contrarium allatæ rationes; quia imprimis illa etiam judicis cognitio concessa videtur ob favorem rei: cui Jure Naturali concessam sui defensionem adimere aut restringere sacri canones & leges non intenderunt. Deinde; quia, licet cognitio illa Jure pro-

hibita sit, non tamen hoc ipso etiam prohibita & irritata est ipsa rei gravati provocatio ad superiorem: & licet hæc pertineat ad processum, non tamen est illius pars, quæ fit cum strepitu & imbibit judicis auctoritatem: sicut hanc & illum includit pertractatio causæ appellationis.

Septimò demum de Executione: 36. quam, cujuscunque sententiæ sit, die Festo validè fieri, existimat *cit.* Panormit. *n. 13.* & in *c. fm. de Judiciis n. 22.* quòd executio non sit actus judicialis; cum, latà sententiâ, judex functus sit officio suo, *l. Judex 55. ff. de Re judic.* & executio pertineat ad ministros. Sed melius Felinus in *c. fm. cit. n. 13.* & Suarez *cap. cit. n. 12.* eam die Festo factam irritam: & si factum patiatur, revocandam, docent propter *l. fm. cit.* Verba, *Ut à cunctis executionibus excusetur.* Ratio est; quòd executio sententiæ sit processus complementum: sæpe fiat cum strepitu, & plerumque etiam majorem populi perturbationem & distractionem afferre soleat, quàm ullus actus judicialis. Propter quam causam die Festo reum, extra casum necessitatis, neque capi, neque incarcerari posse, ex communi aliorum sensu docet Farinac. *Prax. Criminal. q. 27. n. 106.*

TITVLVS X. De Ordine Cognitionum.

SUMMARIUM.

1. In iudicium sæpe veniunt plures quæstiones:
2. Ex quibus Preparatorias,
3. Et Prejudiciales alii præmittuntur.
4. Declaratur id variis exemplis.
5. Causa etiam major minori,
6. Et

Y 3

6. Et